

شاخص‌های اصلی و جایگاه جهانی

ترکیه در سال ۲۰۲۳

دکتر حمیدرضا برادران شرکاء^۱

چکیده

جمهوری ترکیه با ارزش افزوده اقتصادی خود که در طول تاریخ ۸۱ ساله مرتباً پیشرفت داشته است، موفق شد تا به مقام هفدهمین اقتصاد بزرگ جهان دست پیدا کند. ولی نتوانسته است در زمینه توسعه اقتصادی، اجتماعی و توسعه انسانی به همین مقام برسد. از این جهت بسیار ضروری است که ترکیه تلاش کند تا سطح توسعه خود را بالاتر ببرد.

هدف اصلی ترکیه تبدیل شدن به کشوری پیشرفته در سال ۲۰۲۳ میلادی است. به این منظور باید از هم‌اکنون برای حدود بیست سال برنامه‌ریزی کند و اهداف و سیاست‌ها را تعریف نماید. این مستلزم یک روش استراتژیک درازمدت است. شرایط اقتصادی و سیاسی در بیست و پنج سال گذشته نیاز و توانایی ترکیه برای تفکر استراتژیک برای درازمدت را محدود ساخته بود، اما باعث شد این کشور در کوتاه‌مدت تفکر و زندگی عمل‌گرایانه داشته باشد. برنامه‌های توسعه پنج‌ساله و ساختارهایی که روند موجود را تأیید می‌کردند، نتوانستند به آن نیاز پاسخ دهند.

براساس پیشرفت‌های اخیر در زمینه‌های اقتصادی و سیاسی و با فرض این که روند طبیعی‌سازی^۲ ادامه می‌یابد، می‌توان فرض کرد که نیاز و توانایی تفکر درازمدت در ترکیه بیشتر احساس خواهد شد. به ویژه در این زمان در ابتدای قرن ۲۱ و زمانی که ساختار جدیدی از سیاست، امنیت و اقتصاد در عرصه جهانی آغاز شده است، نیاز ترکیه به برنامه‌های استراتژیک درازمدت افزایش می‌یابد.

^۱ عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی و مدیرگروه پژوهشی برنامه و بودجه

معاونت پژوهش‌های اقتصادی مرکز تحقیقات استراتژیک

مطالعه حاضر در مورد آمارهای حیاتی^۱ و وضعیت جهانی ترکیه در سال ۲۰۲۳ با هدف برآورده ساختن این نیاز تهیه شده است. این مطالعه پیش‌بینی‌هایی در زمینه شاخص‌های اصلی اجتماعی و اقتصادی ترکیه و جایگاه جهانی آن ارائه می‌دهد. به طوری که بتواند بیست‌سال آینده را تحت پوشش قرار دهد.

این مطالعه دو ویژگی اصلی دارد: اول این که شامل پیش‌بینی^۲ می‌شود نه حدس و گمان^۳. به عبارت دیگر پیش‌بینی‌های مرتبط با آینده بر این فرض ساخته نشده‌اند که روال کنونی ادامه یابد. بلکه تغییرات لازم در روند کنونی از طریق ساختارسازی برای آینده معین شده‌اند. ویژگی مهم دوم این است که این مطالعه بر اساس ایجاد انطباق کامل بین ساختارهای جهانی و پیش‌بینی شرایط ترکیه و همچنین انطباق کامل بین سیاست، امنیت، اقتصاد و علوم اجتماعی بنا شده است.

پیش‌بینی‌های اصلی این مطالعه برای سال ۲۰۲۳ شامل موارد زیر می‌شوند:
ارتقاء ترکیه به سطح یک کشور توسعه‌یافته؛ انطباق^۴ ارزش افزوده اقتصادی، جمعیت، تجارت، توسعه انسانی و فن‌آوری با شرایط جهانی از طریق ارتقای آنها؛ و ساختن جایگاه جهانی ترکیه بر مبنای مدل ترکیه چندجانبه^۵.

-
1. Vital Statistics
  2. Forecast
  3. Guess Work
  4. Compatible
  5. Multilateral

مقدمه

زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، سیاست خارجی، خط‌مشی‌های امنیتی، خط‌مشی‌های اجتماعی و سیاست داخلی انجام می‌دهد و در اختیار تصمیم‌گیران، مجریان دولتی، سازمان‌ها و افراد سیاسی، نمایندگان بخش خصوصی و رهبران گروه‌های فکری و نهادهای رسانه‌ای قرار می‌دهد. هدف این مؤسسه شناسایی روند تغییرات داخلی و خارجی و تحرکات در دوران جدید، انجام پیش‌بینی بر اساس این روندها، انجام تحقیقات و مطالعات برای رسیدن به این هدف و کاهش ابهامات آینده به حداقل می‌باشد.

مقاله حاضر که عمدتاً از مطالعه دکتر جان فوات گورلسل (Dr. Can Fuat Gurlesel) در مؤسسه فوق‌الذکر اقتباس گردیده است، حوزه‌های استراتژیک چشم‌انداز ۲۰۲۳ ترکیه را مورد کنکاش و پیش‌بینی قرار داده است. با توجه به مطالعات مشابهی که در کشور عزیز اسلامی‌مان باید انجام دهیم، امید است نکات مثبت این مقاله بتواند مورد استفاده محققین ارجمند و مسئولین محترم جمهوری اسلامی ایران واقع شود.

این مطالعه دربرگیرنده پیش‌بینی‌هایی برای سال ۲۰۲۳ بر اساس آمار حیاتی و

همانطور که خوانندگان ارجمند مطلع هستند در دوران تهیه پیش‌نویس چشم‌انداز بلندمدت جمهوری اسلامی ایران کشور ترکیه به عنوان یکی از کشورهای همسایه ایران در مطالعات مربوط به چشم‌انداز مورد مطالعه واقع گردیده و به اصطلاح ترازیبی^۱ شد. به لحاظ اهمیتی که کشور همسایه و دوست ما ترکیه در تحولات منطقه‌ای و همچنین جایگاه منطقه‌ای چشم‌انداز بلندمدت ایران دارد، بر آن شدیم که مطالعات چشم‌انداز ۲۰۲۳ ترکیه (که همزمان با یکصدمین سال تأسیس جمهوری ترکیه است) را گردآوری نموده و در معرض قضاوت خوانندگان محترم قرار دهیم.

این مقاله، از همایش استانبول مؤسسه مطالعات استراتژیک ترکیه برگزیده شد. این مؤسسه در نوامبر ۲۰۰۳ در استانبول تأسیس شد و وظیفه اصلی آن تدوین سیاست‌ها و استراتژیها با استفاده از متخصصان می‌باشد. جهت‌گیری اکثر مطالعات این مؤسسه به سمت آینده است. این مؤسسه، مطالعاتی را در

---

1 . Benchmarking

آینده را تخمین نمی‌زنند بلکه بر اساس امروز پیش‌بینی می‌کنند. مطالعات آینده‌نگر آشکار می‌کند که رابطه ما با آینده چگونه باید ساخته شود و چگونه ما می‌توانیم آن را هدایت کرده و بسازیم. مطالعه آینده‌نگر، به منظور پاسخ به نیاز ترکیه برای تفکر درازمدت، برنامه‌ریزی کردن، و پاسخ به ساختار جدید جهانی در بیست‌سال آینده آماده شده است.

بخش اول - شاخص‌های توسعه اجتماعی و انسانی ترکیه و پیش‌بینی^۲ برای سال ۲۰۲۳

اولین بخش مطالعه، شامل شاخص‌های^۳ توسعه اجتماعی و انسانی می‌شود. در مطالعاتی که مربوط به برنامه‌ریزی آینده می‌شوند و به ویژه در دوره‌ای به طول ۲۵ سال، شاخص‌های اجتماعی در رأس عناصر تعریف شده و در ارتباط متقابل با سایر شاخص‌ها قرار می‌گیرند. وابستگی متقابل شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی در رابطه بین رشد اقتصادی و توسعه انسانی ریشه دارد.

جایگاه جهانی ترکیه می‌باشد. هدف اصلی این مطالعه بررسی آینده ترکیه در درازمدت و در پرتو برآورده ساختن نیازهای برنامه‌ریزی استراتژیک است و این که بتواند شاخص‌های کمی معرفی کند که با روند تحولات تا سال ۲۰۲۳ منطبق بوده و با پیشرفت‌های جهانی همگام باشد.

به منظور رسیدن به این اهداف، بیان کرده‌ایم که آنها چه باید باشند نه این که ممکن است چه باشند. این مطالعه یک پیش‌بینی است. در محتوای مطالعات مربوط به برنامه‌ریزی آینده^۱ تفاوت مهمی وجود دارد. روش سنتی برنامه‌ریزی برای آینده که برآورد و تخمین‌سازی می‌کند کنار گذاشته شده و مطالعات آینده‌نگر جایگزین آن شده است.

مطالعات آینده‌نگر آشکار می‌کنند که جایگاه کشورها در آینده چه باید باشد و شرایط، منابع و فرصت‌ها بر این اساس ارزیابی می‌شوند. نیاز به تحولات تحت روال کنونی تعیین می‌شود و برنامه‌ریزی در جهت رسیدن به جایگاه مطلوب طراحی می‌گردد. مطالعات آینده‌نگر،

2 . Predictions

3 . Indicators

1. Future Planning

دموگرافیک استفاده کرده‌ایم. جمعیت جهان از ۶/۱ میلیارد نفر در سال ۲۰۰۰، به بالاترین سطح یعنی ۹/۲ میلیارد نفر در ۲۰۷۵ می‌رسد، سپس در سال ۲۱۷۵ به ۸/۳ میلیارد نفر کاهش پیدا می‌کند. با افزایش مجدد، جمعیت جهان در سال ۲۳۰۰ به نه میلیارد نفر خواهد رسید.

۲ - جمعیت جهان در کوتاه‌مدت و

توسعه دموگرافیک (۲۰۵۰ - ۲۰۰۰)

جمعیت جهان از ۶/۳ میلیارد نفر در سال ۲۰۰۳ به ۷/۸ میلیارد نفر در ۲۰۲۵ و ۸/۹ میلیارد نفر در ۲۰۵۰ خواهد رسید. روند رشد جمعیت در حال کند شدن است. این روند از ۱/۲ درصد افزایش در سال ۲۰۰۰ به تدریج تا سال ۲۰۵۰ کاهش یافته و میانگین آن ۰/۷۷ درصد خواهد بود.

سطح توسعه انسانی یک نیروی محرک بنیادی برای توسعه اقتصادی کشورهاست. این شامل توانایی نیروی انسانی در همه زمینه‌ها می‌شود. از طرف دیگر سطح رفاه اقتصادی بیانگر شرایط مناسب برای توسعه انسانی است.

در بخش اول مطالعه رشد جمعیت و روند دموگرافیک^۱ در ترکیه و جهان بررسی شده‌اند. پیش‌بینی‌ها و نیازهای جمعیتی در گروه سنی شاغل به تحصیل، گروه شاغل به کار و گروه سالمندان تحت پوشش تأمین اجتماعی به طور جداگانه‌ای از جمعیت و روند دموگرافیک آورده شده‌اند. شاخص‌های شهرنشینی و پیش‌بینی‌های توزیع جمعیت شهری - روستایی ذکر شده‌اند و سرانجام، پیش‌بینی‌های آینده در ارتباط با شاخص‌های توسعه انسانی بیان گردیده‌اند.

۱ - جمعیت جهان در درازمدت و

توسعه دموگرافیک (۲۳۰۰ - ۲۰۰۰)

در این بخش از مطالعات سازمان ملل متحد برای جمعیت جهان و شاخص‌های

۱ - مطالعه آمار مربوط به تولد، مرگ و میر، بیماری، پراکندگی جمعیتی و غیره (Demographic)

جدول (۱) - چشم‌انداز^۱ جمعیت جهان ۲۳۰۰ - ۲۰۰۰ (میلیون نفر)

مناطق	۲۰۰۰	۲۰۵۰	۲۱۰۰	۲۱۵۰	۲۲۰۰	۲۲۵۰	۲۳۰۰
جهان (میلیارد نفر)	۶/۱	۸/۹	۹/۱	۸/۵	۸/۵	۸/۸	۹
کشورهای توسعه‌یافته	۱/۲	۱/۲	۱/۱	۱/۲	۱/۲	۱/۲	۱/۳
کشورهای در حال توسعه	۴/۹	۷/۷	۷/۹	۷/۳	۷/۳	۷/۵	۷/۷
کشورهای عقب‌مانده ^۲	۰/۷	۱/۷	۲/۲	۲	۱/۹	۱/۹	۲
جهان (میلیون نفر)	۶۰۷۱	۸۹۱۹	۹۰۶۴	۸۴۹۴	۸۴۹۹	۸۷۵۱	۸۹۷۲
آفریقا	۷۹۶	۱۸۰۳	۲۲۵۴	۲۰۸۳	۲۰۰۸	۲۰۶۰	۲۱۱۳
آسیا	۳۶۸۰	۵۲۲۲	۵۰۱۹	۴۶۵۱	۴۶۸۲	۴۸۲۴	۴۹۴۳
امریکای لاتین و کارائیب	۵۲۰	۷۶۸	۷۳۳	۶۷۵	۶۸۱	۷۰۳	۷۲۳
امریکای شمالی	۳۱۶	۴۴۸	۴۷۴	۴۹۰	۵۰۹	۵۲۳	۵۳۴
اروپا	۷۲۸	۶۳۲	۵۳۸	۵۵۰	۵۷۴	۵۹۴	۶۱۱
اقیانوسیه	۳۱	۴۶	۴۶	۴۵	۴۵	۴۷	۴۸
ترکیه	۶۸/۲	۹۷/۸	۹۰/۳	۸۸/۱	۸۷/۴	۸۹	۹۱/۶
سهم ترکیه (%)	۱/۱۲	۱/۹	۰/۹۹	۱/۰۴	۱/۰۳	۱/۰۲	۱/۰۲

منبع: سازمان ملل متحد - جمعیت جهان در ۲۳۰۰ - دسامبر ۲۰۰۳

-
- 1 . Projection
  - 2 . Under Developed Countries

جمعیت جهان رو به پیر شدن است. ۲۰۵۰ به ۷۴ می‌رسد. جمعیت کشورهای جمعیت بالای ۶۰ سال در ۲۰۰۰ معادل ۶۰۶ میلیون نفر یعنی ۱۰ درصد از کل بود که در سال ۲۰۵۰ معادل ۱/۹ میلیارد نفر یعنی ۲۱/۳ درصد از کل خواهد شد. امید به زندگی در هنگام تولد در سال ۲۰۰۰ معادل ۶۵ سال بود که در سال ۲۰۵۰ به ۷۴ می‌رسد. جمعیت کشورهای ثابت می‌ماند. اما جمعیت در کشورهای در حال توسعه از ۴/۹ به ۷/۷ میلیارد نفر می‌رسد. میزان جمعیت در برخی کشورهای توسعه یافته کاهش می‌یابد و جمعیت پیر به سرعت افزایش خواهد یافت.

جدول (۲) - چشم‌انداز جمعیت جهانی و منطقه‌ای در کوتاه‌مدت ۲۰۵۰ - ۲۰۰۳

(میلیون نفر)

مناطق	۲۰۰۳	۲۰۲۵	۲۰۵۰
جهان	۶۳۰۱/۵	۷۸۵۱/۵	۸۹۱۸/۷
کشورهای توسعه‌یافته	۱۲۰۲/۳	۱۲۴۱/۴	۱۲۱۹/۷
کشورهای در حال توسعه	۵۰۹۸/۲	۶۶۱۰/۱	۷۶۹۹/۰
کشورهای عقب‌مانده	۷۱۸/۰	۱۱۴۸/۸	۱۶۷۴/۵
آفریقا	۸۵۰/۶	۱۲۹۲/۱	۱۸۰۳/۳
آسیا	۳۸۲۳/۴	۴۷۴۲/۲	۵۲۲۲/۱
اروپا	۷۲۶/۴	۶۹۴/۴	۶۳/۹
امریکای لاتین و کارائیب	۵۴۳/۳	۶۸۶/۸	۷۶۷/۷
اقیانوسیه	۳۲/۲	۳۹/۸	۴۵/۸
امریکای شمالی	۳۲۵/۶	۳۹۴/۲	۴۴۷/۹
ترکیه (۱)	۷۱/۳	۸۸/۹	۹۷/۸
ترکیه (۲)	۷۱	۹۰/۲	۹۸

(۱) آمار سازمان ملل در مورد ترکیه - در مطالعه جمعیتی سازمان ملل ترکیه در میان ۱۸ کشوری است که در آسیای شرقی و در قاره آسیا قرار دارند.

(۲) ارقام مؤسسه آمار دولتی در مورد ترکیه - آمار منتشر نشده

۳ - پیش‌بینی جمعیت در ترکیه افزایش می‌یابد و در ۲۰۲۵ به ۹۰/۱۸ و ترکیه سومین مرحله فرایند تغییرات جمعیتی را در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۵۰ تجربه خواهد کرد. جمعیت ۶۷/۸ میلیون نفری در سال ۲۰۰۰ به میزان زیادی

جدول (۳) - پیش‌بینی جمعیت ترکیه (هزار نفر) در ۲۰۴۰ - ۲۰۰۰

۲۰۴۰	۲۰۳۵	۲۰۳۰	۲۰۲۵	۲۰۲۰	۲۰۱۵	۲۰۱۰	۲۰۰۵	۲۰۰۰	
۹۹۱۱۴	۹۶۷۴۹	۹۳۶۹۵	۹۰۱۷۶	۸۶۴۰۲	۸۲۳۴۰	۷۷۹۱۹	۷۲۸۴۴	۶۷۸۰۴	جمعیت کل
۴۹۷۷۴	۴۸۴۹۳	۴۶۸۵۴	۴۴۹۹۹	۴۳۰۲۷	۴۰۹۳۱	۳۸۶۷۱	۳۶۱۰۱	۳۳۴۵۷	زنان
۴۹۳۳۰	۴۸۲۵۶	۴۶۸۴۱	۴۵۱۷۶	۴۳۳۷۵	۴۱۴۰۹	۳۹۲۴۸	۳۶۷۴۳	۳۴۳۴۷	مردان

منبع: سازمان ملل - چشم‌انداز جمعیت جهان - نسخه ۲۰۰۲ - اصلاحیه ۲۰۰۳

۴ - پیش‌بینی‌های دموگرافیک در ترکیه نرخ تولد در ترکیه رو به کاهش است. از ۲۴/۶ در هر هزار نفر در سال ۱۹۹۰ به ۲۱/۳ در ۲۰۰۲ کاهش یافته و در ۲۰۲۵ - ۲۰۲۰ به ۱۶/۳ در هزار نفر خواهد رسید. سطح باروری نیز کاهش می‌یابد. این سطح در ۲۰۰۲ - ۲۰۱۰ به ۲/۰۵ و در ۲۰۲۵ - ۲۰۲۰ به ۲ خواهد رسید. همزمان با

افزایش جمعیت که‌نسال به خاطر کاهش خطر مرگ و میر در تمام گروه‌های سنی، نرخ مرگ و میر افزایش خواهد یافت. سرعت افزایش جمعیت کم می‌شود. دیگر دوران افزایش سریع جمعیت به اتمام رسیده است. این سرعت از ۱۵/۷ در هزار در ۲۰۰۲ به ۸/۶ در هزار در ۲۰۲۵ - ۲۰۲۰ خواهد رسید.

جدول (۴) - فرضیه‌های دموگرافیک در ترکیه

۲۰۳۵-۲۰۴۰	۲۰۳۰-۲۰۳۵	۲۰۲۵-۲۰۳۰	۲۰۲۰-۲۰۲۵	۲۰۱۵-۲۰۲۰	۲۰۱۰-۲۰۱۵	۲۰۰۵-۲۰۱۰	
۱۴/۴	۵/۱	۱۵/۸	۱۶/۳	۱۶/۶	۱۷/۵	۱۹/۵	نرخ رشد (هزار)
۹/۶	۸/۶	۸/۱	۷/۷	۷/۵	۷/۳	۷/۱	نرخ مرگ (هزار)
۴/۸	۶/۴	۷/۶	۸/۶	۹/۶	۱۱/۰	۱۳/۵	نرخ رشد جمعیت (هزار)
۲/۰			۲/۰			۲/۰۵	سطح باروری (هزار)

۵ - توزیع گروه‌های سنی جمعیت در ترکیه

رشد جمعیت بزرگسال از نرخ رشد کلی جمعیت بیشتر می‌شود و از ۴۳/۷ میلیون در سال ۲۰۰۰ به ۶۱/۹۸ در ۲۰۲۵ می‌رسد. جمعیت بزرگسال بزرگترین نسبت از کل جمعیت را به خود اختصاص می‌دهد. جمعیت کهن سال (بالای ۶۵) نیز هم از نظر تعداد و هم از نظر نسبت افزایش خواهد داشت.

گروه سنی ۱۴ - ۰ کاهش جمعیت خواهد داشت. این کاهش پس از رسیدن به اوج در ۲۰۱۰ صورت می‌گیرد. نسبت افراد جوان در کل جمعیت نیز کاهش می‌یابد. از سال ۲۰۲۵ ترکیه دیگر کشوری با جمعیت جوان نخواهد بود.

جدول (۵) - توزیع جمعیت از نظر گروه‌های سنی (هزار نفر)

شخص‌ها	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۲۰	۲۰۵۰
۰ - ۱۴	۲۰۲۲۰	۲۱۰۷۲/۹	۲۱۳۸۰/۹	۲۱۰۱۸/۱	۲۰۷۱۰/۵	۲۰۵۹۴/۹
۱۴ - ۶۴	۴۳۷۰۱	۴۷۵۷۱/۵	۵۱۸۵۱/۵	۵۶۰۴۱/۳	۵۹۳۸۰/۴	۶۱۹۸۴/۲
۶۴ +	۳۸۵۹	۴۱۹۹/۳	۴۶۸۶/۳	۵۲۸۰/۸	۶۳۱۰/۷	۷۶۰۳/۶
جمع	۶۷۸۰۳	۷۲۸۴۳/۷	۷۷۹۱۸/۶	۸۲۳۴۰/۲	۸۶۴۰۱/۶	۹۰۱۸۲/۷

۶ - شاخص‌های دموگرافیک در ترکیه جمعیت‌وابسته^۱ به دیگران

(بارتکفل) رو به کاهش است. سطح وابستگی که میزان وابستگی گروه‌های سنی ۱۴ - ۰ و بالای ۶۵ سال به نیروی کار راتشکیل می‌دهد که در سال ۲۰۰۰، ۰/۵۵ بود و در سال ۲۰۲۵ به ۰/۴۵ کاهش می‌یابد.

سطح مشارکت بالقوه^۲ نیز کاهش می‌یابد. این سطح که نشانگر مشارکت نیروی کار در مقابل هر کدام از افراد گروه کهن‌سال است از جمعیت کهن‌سال بسیار سریع‌تر رشد می‌کند. به این دلیل، این سطح از ۱۱/۳ در سال ۲۰۰۰ به ۸/۲ در ۲۰۵۰ کاهش می‌یابد.

میانگین سن که جمعیت را به دو نیمه تقسیم می‌کند، در سال ۲۰۰۰ معادل ۲۴/۸ بود که در ۲۰۲۵ به ۳۲/۸ خواهد رسید.

۷ - فرضیه‌های مربوط به اعضای خانواده در ترکیه

تعداد افراد خانوار که شاخص مهمی در تعیین نیازهای اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌رود در حال تغییر است. در چارچوب انتظارات توسعه که در شهرنشینی، توسعه اقتصادی و شرایط اجتماعی نمود پیدا می‌کند، تعداد افراد خانوار رو به کاهش است. این تعداد از ۴/۵ در سال ۲۰۰۰ به ۴/۱ در ۲۰۱۰ و ۳/۷ در ۲۰۲۵ می‌رسد. بر طبق این فرضیه تعداد خانوارها که در سال ۲۰۰۰ معادل ۱۵ میلیون است به ۱۹ میلیون در ۲۰۱۰ و ۲۴/۴ میلیون در ۲۰۱۵ خواهد رسید.

1 . Dependent

2 . Potential Contribution Level

جدول (۶) - شاخص‌های دموگرافیک در ترکیه

شاخص‌ها	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۲۰	۲۰۵۰
جمعیت وابسته	۰/۵۵	۰/۵۳	۰/۵۰	۰/۴۵	۰/۴۵	۰/۴۵
سطح مشارکت بالقوه	۱۱/۳	۱۱/۳	۱۱/۱	۱۰/۶	۹/۴	۸/۲
میانگین سن		۲۶/۵	۲۷/۵	۲۹/۰	۳۱/۵	۳۲/۸

جدول (۷) - رشد تعداد خانوارها در ترکیه

شاخص	۲۰۰۰	۲۰۱۰	۲۰۲۵
جمعیت (هزار)	۶۷۸۰۳	۷۷۹۱۸	۹۰۱۸۳
تعداد افراد خانوار (نفر)	۴/۵	۴/۱	۳/۷
تعداد خانوار (میلیون)	۱۵/۰۷	۱۹	۲۴/۳۷

۸ - پیش‌بینی برای جمعیت شاغل به تحصیل

جمعیت شاغل به تحصیل ترکیه تا سال ۲۰۲۵ کم و بیش ثابت خواهد ماند. این جمعیت در سال ۲۰۰۰ معادل ۲۷/۵ میلیون نفر بود که در ۲۰۱۵ به بالاترین حد خود یعنی ۲۸/۲۲ میلیون خواهد رسید. سپس در سال ۲۰۲۵ به ۲۷/۷۳ میلیون کاهش می‌یابد.

در فرایند توسعه دموگرافیک، با توجه به جمعیت شاغل به تحصیل، ترکیه برای اولین بار وارد دوران مثبت و آرامش‌بخش می‌شود. از آنجایی که جمعیت شاغل به تحصیل ثابت می‌ماند، نسبت آن به کل جمعیت کم می‌شود. این فرایند مثبت در زیرگروه‌های این جمعیت یعنی مقاطع پیش‌دبستان، تحصیلات ابتدایی، دبیرستان و تحصیلات عالی مشاهده می‌گردد.

ترکیه از فشار وارد بر ظرفیت آموزشی خود که ناشی از افزایش جمعیت بود رها می‌شود و به محیطی دست می‌یابد که مناسب اولویت‌های کیفی در آموزش است. با وجود این، پیش‌بینی افزایش مهاجرت‌های داخلی، شهرنشینی و تحصیل مجدداً نیاز به ظرفیت‌های آماری بیشتر را آشکار می‌سازد.

جدول (۸) - پیش‌بینی‌ها در مورد جمعیت شاغل به تحصیل در ترکیه

۲۰۲۵	۲۰۲۰	۲۰۱۵	۲۰۱۰	۲۰۰۵	۲۰۰۰	جمعیت شاغل به تحصیل
پیش‌دستانی و ابتدایی						
۱۳۵۷۶	۱۳۸۹۸	۱۴۲۱۰	۱۴۲۸۴	۱۳۹۷۲	۱۳۳۶۵	(۱۴ - ۵ سال)
۷۰۷۸	۷۱۱۳	۷۱۸۵	۶۸۲۵	۶۲۹۷	۷۲۱۰	آموزش دبیرستانی (۱۹ - ۱۵ سال)
۷۰۸۱	۷۱۶۵	۶۸۱۲	۶۲۹۲	۶۶۴۳	۶۶۹۰	تحصیلات عالی (۲۰ - ۲۴ سال)
کل جمعیت شاغل به تحصیل						
۲۷۷۷۳	۲۸۱۷۶	۲۸۲۲۴	۲۷۴۰۱	۲۶۹۱۲	۲۷۵۳۵	(۲۴ - ۵ سال)
سطح آموزش هدف قرار گرفته ^۱ (درصد)						
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۷/۶	آموزش ابتدایی
۱۰۰		۸۵		۷۵	۵۹/۴	آموزش دبیرستانی
۶۰		۵۰		۳۷/۳	۲۷/۸	آموزش عالی

۹ - پیش‌بینی‌ها برای گروه سنی شاغل به کار

سنی ۵۴ - ۲۵ معادل ۱۱/۸ میلیون نفر به نیروی کار اضافه خواهند کرد.

جمعیت ۶۴ - ۱۵ سال از ۴۷/۷ میلیون در سال ۲۰۰۰ به ۶۱/۹۸ میلیون در سال ۲۰۲۵ خواهد رسید و گروه سنی ۵۴ - ۲۴ از ۲۷/۹۴ میلیون در سال ۲۰۰۰ به ۳۹/۱۲ میلیون در سال ۲۰۲۵ افزایش می‌یابد. گروه سنی ۶۴ - ۱۵ سال معادل ۲۲/۳ میلیون و گروه

بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۵ جمعیت سنی شاغل به کار بیشترین نسبت را در کل جمعیت خواهد داشت. این نیروی عظیم کار هم توانایی بالقوه برای رشد اقتصادی و همچنین توانایی بالقوه برای برهم زدن توازن اقتصادی و اجتماعی را دارد.

جدول (۹) - پیش‌بینی نیروی کار در ترکیه

شاخص‌ها	۲۰۰۵	۲۰۱۵	۲۰۲۰	۲۰۲۵
نیروی کار				
جمعیت دارای سن اشتغال (۶۴ - ۱۵ سال) (هزار نفر)				
کل	۴۷۵۷۲	۵۶۰۴۱	۵۹۳۸۰	۶۱۹۸۴
زنان	۲۳۴۶۷	۲۷۷۴۱	۲۹۴۴۳	۳۰۷۷۹
مردان	۲۴۱۰۵	۲۸۳۰۰	۲۹۹۳۷	۳۱۲۰۵
جمعیت پایه (۵۴ - ۲۵ سال) (هزار نفر)				
کل	۳۰۱۸۷	۳۵۳۷۴	۳۷۴۲۶	۳۹۱۲۱
زنان	۱۴۸۷۷	۱۷۴۷۷	۱۸۵۰۶	۱۹۳۴۹
مردان	۱۵۳۱۰	۱۷۸۹۷	۱۸۹۲۰	۱۹۷۷۲
افزایش جمعیت دارای سن اشتغال (هزار نفر)	۴۲۸۰	۳۳۳۹	۲۶۰۴	۱۴۴۱۳
افزایش جمعیت پایه (هزار نفر)	۳۰۹۷	۲۰۵۲	۱۶۹۶	۸۹۳۴

۱۰ - پیر شدن جمعیت و نیازهای تأمین اجتماعی

جمعیت ترکیه در طول ۲۵ سال آخرین مرحله فرایند دموگرافیک، پیر خواهد شد. مهمترین نیازهای جمعیت کهن سال، تأمین اجتماعی، بهداشت و سرپناه خواهند بود.

در ۲۵ سال آینده ترکیه شرایط مناسبی برای رفع این نیازها خواهد داشت. جمعیت گروه شاغل به کار که در سیستم تأمین اجتماعی برای سالمندان مشارکت می‌کنند به سرعت افزایش یافته و به بالاترین سطح خود می‌رسد. با افزایش گروه سنی ۶۴ - ۱۵ سال از ۴۳/۷ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ به ۶۵/۶

میلیون در ۲۰۲۵، گروه سنی بالای ۶۵ از ۲۷/۹۲ میلیون نفر به ۳۹/۱۲ میلیون ۳/۸۵ میلیون به ۷/۶ میلیون افزایش می‌یابد و جمعیت بالای ۵۵ سال می‌یابد و میزان مشارکت بالقوه آنان از ۱۱/۳ به ۸/۲ کاهش خواهد یافت. برای جمعیت پایه (۵۴ - ۲۵ سال)، تعداد از ۲/۴ به ۳/۹۵ میلیون نفر کاهش می‌یابد.

جدول (۱۰) - جمعیت سالمند و نیازهای تأمین اجتماعی (هزار نفر)

شاخص‌ها	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۲۰	۲۰۲۵
جمعیت کهنسال - تأمین اجتماعی					
جمعیت پایه در سن اشتغال					
۶۴ - ۱۵ سال	۴۷۵۷۲	۵۱۸۵۱	۵۶۰۴۱	۵۹۳۸۰	۶۱۹۸۴
۶۵ + سال	۴۱۹۹	۴۶۸۶	۵۱۸۱	۶۳۱۱	۷۶۰۴
سطح مشارکت بالقوه (درصد)	۱۱/۳	۱۱/۱	۱۰/۸	۹/۴	۸/۲
جمعیت پایه					
۶۴ - ۲۵ سال	۳۰۱۸۷	۳۳۲۸۳	۳۵۳۷۳	۳۷۴۲۵	۳۹۱۲۱
۵۵ + سال	۸۶۴۴	۱۰۱۳۸	۱۱۹۵۲	۱۳۵۸۸	۱۶۳۰۸
سطح مشارکت بالقوه (درصد)	۳/۵	۳/۳	۲/۹	۲/۷	۲/۴

۱۱ - تغییرات اساسی اقتصادی و اجتماعی که باید مطابق پیش‌بینی‌های جمعیتی ایجاد گردند.

۱ - جمعیت بزرگسال به بالاترین نسبت خود رسیده و فضای مناسبی برای دوران فرصت‌های طلایی و رشد اقتصادی ایجاد می‌کند.

۲ - نیاز برای تحول از سیاست‌های مرتبط با ترکیه جوان به سیاست‌های ترکیه بزرگسال و سالمند احساس می‌شود.

۳ - با کند شدن رشد جمعیت تحول از سرمایه‌گذاری دموگرافیکی (ایجاد ظرفیت‌های کمی) به سرمایه‌گذاری

شهرنشینی و مهاجرت داخلی رشد کمی خواهند داشت، اما هنوز تأثیر خود را حفظ می‌کنند.

روند شهرنشینی کند می‌شود. اما نسبت جمعیت شهری به کل جمعیت به سرعت افزایش می‌یابد و در سال ۲۰۲۵ به ۸۵ درصد می‌رسد. در سال ۲۰۲۵، ۷۶/۶۵ میلیون نفر در شهرها و ۱۳/۵ میلیون نفر در روستاها زندگی خواهند کرد.

اصول شکل‌دهنده فرآیند شهرنشینی تغییر کرده و اصول و فرآیندهای جدیدی ظهور خواهند نمود:

□ رابطه بین شهرنشینی و مهاجرت داخلی گسسته می‌شود. مهاجرت داخلی از یک شهر به شهر دیگر خواهد بود.

□ دلیل این امر اقتصادی بوده و شامل تفاوت درآمد در نواحی مختلف می‌شود.

□ به این دلیل خطر وجود فعالیت‌های مهاجرتی زیاد در ترکیه وجود دارد.

□ نمی‌توان از هجوم جمعیت به سمت استان‌های توسعه یافته اقتصادی جلوگیری نمود و لذا خطر کاهش

اجتماعی (ایجاد کیفیت) امکان‌پذیر می‌گردد.

۴ - نسبت پس‌اندازها و حجم آن با افزایش جمعیت بزرگسال و کاهش سطح وابستگی بالا می‌رود.

۵ - خطر بیکاری زیاد و سقوط سیستم تأمین اجتماعی با رفع نیازهای رو به رشد جمعیت فزاینده بزرگسال و سالمند وجود دارد.

۶ - نسل جدید از بهبود سریع آموزش، بهداشت و امکانات اجتماعی بهره‌مند می‌شود.

۷ - تقاضاهای داخلی پویا افزایش یافته و شهرنشینی و تعداد خانوارها بیشتر می‌شوند.

۸ - تأثیرگذاری جمعیت زنان بیشتر می‌شود.

۱۲ - شهرنشینی و مهاجرت‌های داخلی در ترکیه

شهرنشینی و مهاجرت‌های داخلی و نیازهای اقتصادی و اجتماعی ناشی از آن مؤلفه مهمی را در توسعه جمعیت تشکیل می‌دهند. همانطور که ویژگی‌های دموگرافیک جمعیتی به سمت ثبات حرکت می‌کنند، در این دوران پدیده

- جمعیت یا خالی از سکنه شدن برخی استان‌ها و مناطق وجود دارد. □ فشار مهاجرت‌ها شرایط مناسبی که بخاطر ثبات جمعیت و دموگرافیک آن در طی ۲۵ سال آینده ایجاد خواهد شد را کاهش می‌دهد. □ مهاجرت ممکن است باعث شلوغی بیش از حد نواحی شهری در اواسط این دوره گردد. □ جمعیت شهری به‌خاطر افزایش جمعیت فعال و بارور به سرعت افزایش می‌یابد. □ به خاطر این پویایی‌ها، تحول کشور به سمت یک ساختار معین جمعیتی در آخرین مرحله فرایند دموگرافیک در همه مناطق یکسان نخواهد بود. □ جریان مهاجرت جمعیت از شمال و شرق به غرب و جنوب ترکیه ادامه خواهد یافت. □ به خاطر پدیده شهرنشینی، ترکیه برای اولین بار مجبور می‌شود برای استان‌هایی برنامه‌ریزی کند که جمعیت آنها رو به کاهش بوده و شهرنشینی در آنجا بی‌ثبات است.

جدول (۱۱) - شاخص‌های شهرنشینی در ترکیه (۲۰۲۵ - ۲۰۰۰)

۲۰۲۵	۲۰۱۵	۲۰۰۰	
جمعیت (هزار نفر)			
۹۰۱۸۲	۸۲۳۴۰	۶۷۸۰۳	کل
۷۶۶۵۵	۶۱۷۵۵	۴۴۰۰۶	شهری
۱۳۵۲۷	۲۰۵۸۵	۲۳۷۹۷	روستایی
توزیع جمعیت (درصد):			
۲۰۱۵ - ۲۰۲۵	۲۰۰۰ - ۲۰۱۵		کل
۰/۹۰	۱/۳۰	۱/۸۳	شهری
۲/۲۰	۲/۲۸	۲/۶۸	روستایی
-۳	-۰/۸۵	۰/۴۲	
روند رشد جمعیت:			
۸۵	۷۵	۶۵/۳۰	شهری
۱۵	۲۵	۳۴/۷۰	روستایی

زمینه‌های زیادی است. ترکیه باید در زمینه‌هایی مانند فرصت‌های بهداشتی، شاخص‌های بهداشت، توزیع درآمد، استفاده و خلق تکنولوژی، عملکرد اقتصادی، تساوی زن و مرد و جایگاه زنان، و فقر اهداف جدیدی برای خود تعریف نماید. برای این اهداف مقایسه‌هایی با چهار کشور زیر انجام شده است. این شاخص‌ها باید برای ترکیه هدف باشند.

۱۳ - شاخص‌ها و پیش‌بینی‌های توسعه انسانی ترکیه

یکی از اهداف بنیادی ترکیه برای سال ۲۰۲۵ باید دستیابی به سطح بالای توسعه انسانی باشد.

مطابق آمار سال ۲۰۰۱، ترکیه در فهرست منتشر شده شاخص‌های توسعه انسانی سازمان ملل در رتبه ۹۶ قرار دارد. از نظر میزان درآمد ملی ترکیه در جایگاه هفدهم قرار دارد و لذا سطح توسعه انسانی آن بسیار پایین است. این امر به وضوح نشان می‌دهد که رشد اقتصادی بیانگر توسعه انسانی نیست. رشد اقتصادی نباید کانون اصلی توجه باشد و باید برای توسعه انسانی اهداف جداگانه و مستقل تعریف کرد. توسعه انسانی خود منجر به توسعه و رشد اقتصادی خواهد شد.

ترکیه باید از نظر توسعه انسانی در اولین مرحله تا سال ۲۰۲۵ در بین کشورهای توسعه‌یافته متوسط^۱، به مقام اول برسد و سپس در گروه کشورهای توسعه‌یافته بالا^۲ به رتبه اول دست یابد. توسعه انسانی مستلزم توسعه در

-
1. Medium Developed Countries
  2. High Development Level Group

جدول (۱۲) - شاخص‌های توسعه انسانی

شاخص‌ها	ترکیه	مالزی	لهستان	ایرلند	نروژ
توسعه انسانی					
رتبه‌بندی از نظر شاخص	۹۶	۵۸	۳۵	۱۲	۱
شاخص	۰/۷۴	۰/۷۹	۰/۸۴	۰/۹۴	۰/۹۵
شاخص زندگی	۰/۷۵	۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۹۰
شاخص تحصیل	۰/۷۷	۰/۸۳	۰/۹۵	۰/۹۶	۰/۹۹
شاخص درآمد ملی	۰/۶۸	۰/۷۵	۰/۷۶	۰/۹۶	۰/۹۵
شاخص تساوی زن و مرد	۰/۷۲	۰/۷۸	۰/۸۴	۰/۹۲	۰/۹۴
شاخص‌های بهداشت					
هزینه بهداشت سرانه (دلار آمریکا)	۳۱۵	۳۱۰	۵۷۵	۱۹۰۸	۲۷۶۹
نسبت هزینه (درصد)	۵	۳/۴	۶	۶/۷	۷/۶
کیفیت زندگی					
امید به زندگی هنگام تولد (سال)	۷۰/۵	۷۳/۱	۷۳/۹	۷۷	۷۸/۹
سطح مرگ و میر هنگام تولد (هزار تولد)	۳۶	۸	۸	۶	۴
مرگ در سن زیر ۵ سال (هزار کودک)	۴۳	۸	۹	۶	۴
تساوی زن و مرد					
نمایندگان زن در مجلس (درصد)	۴/۴	۱۴/۵	۲۰/۷	۱۴/۲	۳۶/۴
سطح زنان مدیر کل (درصد)	۸	۲۰	۳۲	۲۸	۲۶
سطح زنان حقوق‌بگیر (درصد)	۳۱	۴۵	۶۰	۴۹	۴۸
نسبت دستمزد زنان به مردان	۰/۴۶	۰/۴۷	۰/۶۲	۰/۴۰	۰/۶۵
حیطه‌های استخدام زنان					
کشاورزی	۷۲	۱۳	۱۹	۲	۲
صنعت	۱۰	۲۹	۲۱	۱۵	۹
خدمات	۱۸	۵۸	۶۰	۸۳	۸۸
سطح تحصیل زنان (درصد)	۵۴	۷۴	۹۱	۹۳	۹۴

جدول (۱۲): ادامه

برآورد درآمد (دلار)					
۳۶۰۴۳	۴۶۲۸۰	۱۱۷۷۷	۱۱۸۴۵	۸۰۲۸	مردان
۲۳۳۱۷	۱۸۷۰۱	۷۲۵۳	۵۵۵۷	۳۷۱۷	زنان
هزینه تحصیل					
۶/۸	۴/۴	۵/۰	۶/۲	۳/۵	نسبت از درآمد ملی
۱۶/۲	۱۳/۲	۱۱/۴	۲۶/۷	۳/۸	نسبت از هزینه عمومی
کیفیت آموزش					
۱۰/۴	۳۰/۳	۷/۴	۷/۴	۳۰/۳	آموزش در سطح ابتدایی (درصد)
۴/۴	—	۳۱/۳	۱۰/۳	۱۲/۲	آموزش در سطح دبیرستان (درصد)
خلق تکنولوژی					
۹۷	۶۶	۲۶	۱۱	—	تعداد ثبت اختراع بازای هر یک میلیون نفر
۱/۷	۱/۲	۰/۷	۰/۴	۰/۶	نسبت هزینه تحقیق و توسعه به تولید ناخالص ملی
۴/۴	۲۳/۱۲	۲۹/۱۱	۸/۶	۱/۱۱	تعداد دانشمندان و مهندسان تحقیق و توسعه (میلیون نفر)

مالزی در میان کشورهای طبقه متوسط رتبه بالایی دارد. لهستان مقام ۲۵، ایرلند ۱۲ و نروژ مقام اول را دارند. جایگاه این کشورها و شاخص‌های ارائه شده می‌توانند هدف و مسیر ترکیه برای سال ۲۰۲۵ را معین نمایند.

بخش دوم:
شاخص‌های اصلی اقتصادی ترکیه و پیش‌بینی‌ها برای سال ۲۰۲۳
 دومین بخش مطالعه دربرگیرنده پیش‌بینی‌هایی در مورد آمار حیاتی^۱ اقتصادی ترکیه در دوره زمانی تا سال ۲۰۲۵ می‌باشد.

1 . Vital

رشد اقتصادی و درآمد ملی، توسعه در بخش‌های اشتغال - سرمایه‌گذاری، تجارت خارجی، انرژی و توازن محصولات غذایی - کشاورزی.

۱ - پیش‌بینی‌های رشد اقتصادی و

درآمد ملی

رشد اقتصادی موتور اساسی برای رفاه اقتصادی و قدرتی است که کشورها مایلند به آن دست یابند. پیش‌بینی‌های رشد و اندازه اقتصادی ترکیه برای سال ۲۰۲۵ انجام شده‌اند.

پیش‌بینی‌های مربوط به ترکیه در پرتو پیش‌بینی‌های اقتصاد جهانی انجام شده‌اند. بنابراین سناریوی ما ترکیبی از دو سناریوی مثبت است که در میان چهار سناریوی فرضی برای اقتصاد جهان وجود دارند. این دو سناریو «جهانی‌سازی و رشد اقتصادی^۲» و «منطقه‌ای‌گرایی و رقابت بین منطقه‌ای^۳» هستند. در اقتصاد جهانی پیش‌بینی شده که میانگین رشد تا سال ۲۰۱۵ معادل ۳٪ و بین ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۵ معادل ۳/۱ درصد باشد.

2 . Globalization and Economic Growth
3. Regionalization and Inter-Regional Competition

پیش‌بینی‌های اقتصادی تحت تأثیر پیش‌بینی‌های جمعیتی و دموگرافیک بخش‌اول قرار دارند. به‌خاطر پیش‌بینی‌های جمعیتی و دموگرافیک، ترکیه در سال‌های ۲۰۲۵ - ۲۰۰۰ فرصت‌های طلایی^۱ زیادی خواهد داشت. اگر ترکیه بتواند در این دوره فرصت‌های شغلی را وسیع‌سازد، سطح نیروی کار آموزش دیده را بالا ببرد، و کیفیت را افزایش دهد آنگاه از توانایی بالقوه خود در رشد بالای اقتصادی بیشترین استفاده را خواهد برد. اگر ترکیه نتواند رشد اقتصادی کافی و سریع داشته باشد با مشکلاتی همچون فقر و بیکاری مواجه می‌شود که مشکل رفع نیازهای جمعیت سالمند پس از سال ۲۰۲۵ نیز به آن افزوده می‌گردد.

بنابراین در بخش دوم پیش‌بینی‌های مربوط به آمار حیاتی اقتصادی برای سال ۲۰۲۵ همگام با پیش‌بینی‌های جمعیت انجام شده‌اند و با این فرض تهیه شده‌اند که ترکیه از فرصت‌های طلایی بیشترین استفاده را نصیب خود کند.

پیش‌بینی‌های مربوط به آمار حیاتی اقتصادی تحت عنوان‌های زیر می‌آیند:

1 . Window of Opportunity

برای ترکیه - که میانگین متوسط رشد ۴/۸ درصدی را در سال‌های ۱۹۲۳ تا ۲۰۰۱ داشته است - تا سال ۲۰۲۵ دو سناریو رشد طراحی شده‌اند. سناریوی فرصت^۱ سناریوی اصلی است و سناریوی ضعیف^۲ پیش‌بینی می‌کند که روند ضعیف ادامه یافته و ترکیه به رشد کافی دست پیدا نکند.

ترکیه ۱/۱ درصد از جمعیت جهان و ۰/۷۱ درصد از درآمد جهانی را دارا است. سهم درآمد ترکیه باید حداقل مساوی سهم جمعیتی آن باشد. در سناریوی فرصت پیش‌بینی شده که رشد سالانه در ۲۰۱۵ - ۲۰۰۶ معادل ۷ درصد، ۲۰۲۰ - ۲۰۱۶ معادل ۶/۵ درصد و ۲۰۲۵ - ۲۰۲۱ معادل ۶ درصد باشد.

تحت این سناریو ترکیه با قیمت‌های کنونی در سال ۲۰۲۵ معادل ۹۸۵ میلیارد دلار درآمد ملی خواهد داشت و درآمد سرانه معادل ۱۰۹۲۰ دلار خواهد بود. تحت سناریوی ضعیف، درآمد ملی معادل ۵۹۶ میلیارد دلار و درآمد سرانه معادل ۶۶۰۰ دلار می‌شود. برای دستیابی به پیش‌بینی‌های سناریوی فرصت، یازده

فرضیه همگام با یکدیگر در حیطه اجتماعی و اقتصادی طراحی شده‌اند. اگر این فرضیه‌ها به واقعیت تبدیل شوند، پیش‌بینی‌های رشد و اندازه اقتصادی در سناریوی فرصت محقق خواهند شد. این فرضیه‌ها در عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی^۳ در جدول ۱۴ آمده‌اند.

رشد اقتصادی به پیش‌بینی‌های مربوط به توسعه صادرات، سرمایه‌گذاری خارجی و عامل بهره‌وری بستگی دارد.

---

1 . Opportunity Scenario

2 . Mean Scenario

3 . Economic Growth Elements

جدول (۱۳) - رشد اقتصادی و درآمد ملی

۲۰۲۵	۲۰۲۰	۲۰۱۵	۲۰۱۰	۲۰۰۵	
سناریوی فرصت					
۶	۶/۵	۷	۷	۵	رشد (درصد)
۹۸۵	۷۳۶	۵۳۷	۳۸۳	۲۷۳	درآمد ملی (میلیارد دلار)
۱۰۹۲۰	۸۵۲۰	۶۵۲۰	۴۹۱۵	۳۷۴۵	درآمد سرانه
سناریوی ضعیف					
۴	۴/۵	۴/۵	۴	۴	رشد (درصد)
۵۹۶	۴۸۸	۳۹۲	۳۱۵	۲۵۹	درآمد ملی (میلیارد دلار)
۶۶۰۰	۵۶۵۰	۴۷۶۰	۴۴۵۰	۳۵۵۵	درآمد سرانه

جدول (۱۴) - عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی

۲۰۲۵	۲۰۲۰	۲۰۱۵	۲۰۱۰	۲۰۰۵	۲۰۰۲	
استخدام (هزار نفر) ۲۰۰۲ (سال ۲۰۰۲)						
۳۷۵۰۳	۲۶۳۲۰	۳۴۲۰۷	۳۱۹۵۳	۲۷۷۲۰	۲۳۸۱۸	عرضه نیروی کار
۳۶۰۲۴	۳۲۰۲۱	۲۷۷۲۷	۲۴۹۹۵	۲۲۷۱۵	۲۱۳۵۴	استخدام‌شدگان
۱۴۷۹	۴۲۰۹	۶۴۸۰	۶۹۵۸	۵۰۰۵	۲۴۶۴	بیکاران
توزیع اشتغال در هر بخش (درصد)						
۱۰/۶	۱۵/۰	۱۹/۷	۲۶/۶	۳۳/۳	۳۴/۲	کشاورزی
۲۶/۹	۲۵/۲	۲۳/۷	۲۱/۴	۱۹/۳	۱۸/۱	صنعت
۶۲/۵	۵۹/۸	۵۶/۶	۵۲/۰	۴۷/۴	۴۷/۶	خدمات
ارزش افزوده بخش‌ها (درصد)						
۵	۶	۷	۹	۱۱	۱۲/۵	کشاورزی
۳۰	۳۱	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹/۳	صنعت
۳۶۰۲۴	۳۲۰۲۱	۲۷۷۲۷	۲۴۹۹۵	۲۲۷۱۵	۲۱۳۵۴	استخدام‌شدگان
۱۴۷۹	۴۲۰۹	۶۴۸۰	۶۹۵۸	۵۰۰۵	۲۴۶۴	بیکاران
توزیع اشتغال در هر بخش (درصد)						
۱۰/۶	۱۵/۰	۱۹/۷	۲۶/۶	۳۳/۳	۳۴/۲	کشاورزی

جدول (۱۴): ادامه

۲۶/۹	۲۵/۲	۲۳/۷	۲۱/۴	۱۹/۳	۱۸/۱	صنعت
۶۲/۵	۵۹/۸	۵۶/۶	۵۲/۰	۴۷/۴	۴۷/۶	خدمات
ارزش افزوده بخش‌ها (درصد)						
۵	۶	۷	۹	۱۱	۱۲/۵	کشاورزی
۳۰	۳۱	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹/۳	صنعت
۶۵	۶۳	۶۱	۶۰	۵۹	۵۸/۲	خدمات
سرمایه‌گذاری در دارایی‌های ثابت						
۲۷/۰	۲۶/۰	۲۶/۰	۲۶/۰	۲۰/۰	۱۷/۶	نسبت سرمایه‌گذاری در دارایی‌های ثابت به تولید ناخالص ملی
۲۴/۰	۲۳/۰	۲۲/۰	۲۱/۰	۱۵/۰	۱۲/۹	نسبت سرمایه‌گذاری خصوصی به تولید ناخالص ملی
$\frac{۱}{۳}$	$\frac{۱}{۳/۵}$	$\frac{۱}{۳/۵}$	$\frac{۱}{۴}$	$\frac{۱}{۴/۵}$	$\frac{۱}{۵}$	درآمد سرمایه‌گذاری در دارایی ثابت
افزایش بهره‌وری (درصد)						
۱۴۷۹	۴۲۰۹	۶۴۸۰	۶۹۵۸	۵۰۰۵	۲۴۶۴	بیکاران
توزیع اشتغال در هر بخش (درصد)						
۱۰/۶	۱۵/۰	۱۹/۷	۲۶/۶	۳۳/۳	۳۴/۲	کشاورزی
۲۶/۹	۲۵/۲	۲۳/۷	۲۱/۴	۱۹/۳	۱۸/۱	صنعت
۶۲/۵	۵۹/۸	۵۶/۶	۵۲/۰	۴۷/۴	۴۷/۶	خدمات
ارزش افزوده بخش‌ها (درصد)						
۵	۶	۷	۹	۱۱	۱۲/۵	کشاورزی
۳۰	۳۱	۳۲	۳۱	۳۰	۲۹/۳	صنعت

جدول (۱۴): ادامه

۶۵	۶۳	۶۱	۶۰	۵۹	۵۸/۲	خدمات
سرمایه گذاری در دارایی های ثابت						
۲۷/۰	۲۶/۰	۲۶/۰	۲۶/۰	۲۰/۰	۱۷/۶	نسبت سرمایه گذاری در دارایی های ثابت به تولید ناخالص ملی
۲۴/۰	۲۳/۰	۲۲/۰	۲۱/۰	۱۵/۰	۱۲/۹	نسبت سرمایه گذاری خصوصی به تولید ناخالص ملی
$\frac{۱}{۳}$	$\frac{۱}{۳/۵}$	$\frac{۱}{۳/۵}$	$\frac{۱}{۴}$	$\frac{۱}{۴/۵}$	$\frac{۱}{۵}$	درآمد سرمایه گذاری در دارایی ثابت
افزایش بهره وری (درصد)						
۱/۰	۱/۰	۱/۰	۱/۵	۱/۵	۰/۵	بهره وری سرمایه
۱	۱	۱	۱	۱	۱	بهره وری نیروی کار
۲	۲/۵	۲/۵	۲/۵	۲/۵	۱/۵	بهره وری کل عوامل
۲۷	۲۵/۵	۲۵	۲۴/۵	۲۵	۲۴/۷	نسبت سپرده های خصوصی به تولید ناخالص ملی
۱	۱	۱/۵	۲	۱	۰/۵	نسبت سرمایه گذاری مستقیم خارجی به GNP
ثبات اقتصادی (درصد)						
۳	۳	۳	۳	۸	۱۸/۹	تورم (CPI)
۳	۳	۳	۳	۶	۱۱	نرخ بهره واقعی

جدول (۱۴): ادامه

۴	۴	۵	۶	۸	۸/۵	PSBR/GNP
						باز بودن اقتصاد:
۲۸/۴	۲۸/۴	۲۶/۴	۲۳	۲۲	۲۰	GNP/صادرات
۳۷	۳۷	۳۶/۱	۳۴/۵	۳۰	۲۸/۷	GNP/واردات
سطح تحصیلات (سال ۲۰۰۰) (درصد)						
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۷	تحصیلات ابتدایی
۱۰۰	۹۰	۸۵	۸۰	۷۵	۵۹/۴	تحصیلات متوسطه
۵۰	۴۵	۴۰	۴۰	۳۷/۳	۲۷/۸	تحصیلات عالی

جمعیت آماده به اشتغال^۲ از ۴۸ میلیون به ۶۹/۶ میلیون نفر در سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۵ افزایش می‌یابد. سطح مشارکت نیروی کار که به دلیل بحران‌های اقتصادی کاهش یافته بود تا سال ۲۰۱۰ به ۵۶/۵ درصد افزایش خواهد یافت. در ۲۰۵۰ این میزان به ۵۳/۹ درصد کاهش می‌یابد. مطابق این پیش‌بینی عرضه نیروی کار از ۲۳/۸ میلیون در ۲۰۰۲ به ۳۴/۲ میلیون در ۲۰۱۵ و ۳۷/۵ میلیون در ۲۰۲۵ می‌رسد.

در سیزده سال اول معادل ۱۱/۴ و در ده سال آخر معادل ۳/۳ میلیون نفر به تعداد نیروی کار افزوده خواهد شد. به

۲ - پیش‌بینی‌های^۱ استخدام نیروی کار در ترکیه

یکی از مهمترین اولویت‌ها در حیطه اقتصادی تا سال ۲۰۲۵ اشتغال و رشد اقتصادی است. اگر ترکیه با توجه به شرایط دموگرافیک، استفاده مناسبی از فرصت‌های طلایی خود در خصوص رشد اقتصادی به عمل آورد، باید برای جمعیت آماده به کار رو به افزایش خود اشتغال ایجاد کند. علاوه بر این، به منظور رسیدن به پیش‌بینی‌های نرخ رشد در ۲۵ سال آینده، به تکنولوژی‌های سرمایه‌بر و بهره‌وری بالای نیروی کار نیاز دارد.

2. Working Age Population

1 . Predictions

منظور تأمین شغل برای این نیروی کار اضافه شده، به طور میانگین باید تا سال ۲۰۱۵ بالاتر از ۷ درصد رشد اقتصادی وجود داشته باشد و سطح سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به تولید ناخالص ملی ۲۳ درصد باشد. در پنج سال بعدی میزان رشد اقتصادی ۶/۵ و ۶ درصد می‌شود، اما سطح ۲۳ درصد بخش خصوصی ثابت می‌ماند. به این ترتیب در بین سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ معادل ۳/۲ میلیون فرصت شغلی ایجاد می‌شود و در دوره پنج سال متعاقب آن ۳/۹، ۴/۹۵ و ۵ میلیون فرصت شغلی ایجاد خواهد شد. (مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی نیز در قسمت سرمایه‌گذاری گنجانده شده است.)

با این پیش‌بینی‌ها میزان استخدام در سال ۲۰۰۵ به ۲۲/۷ میلیون، در ۲۰۱۰ به ۲۵ میلیون، در ۲۰۱۵ به ۲۷/۷ میلیون و در ۲۰۲۵ به ۳۶ میلیون نفر خواهد رسید. علی‌رغم میانگین سریع رشد و فرصت‌های جدید شغلی، سطح بالای بیکاری تا سال ۲۰۱۵ ادامه خواهد یافت ولی این سطح در ۲۰۲۵ به چهار درصد سقوط می‌کند. در توزیع اشتغال نیز تغییرات اساسی ایجاد می‌شود. سهم بخش کشاورزی به ۱۰/۶ درصد کاهش یافته و سهم بخش خدمات و صنعت به ۶۲/۵ و ۲۶/۹ درصد افزایش می‌یابد.

جدول (۱۵) - پیش‌بینی‌های اشتغال و بازار نیروی کار

شاخص	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۲۰	۲۰۲۵
شاخص‌های اشتغال (سال ۲۰۰۲)						
جمعیت آماده به کار (+۱۵)	۴۸۰۲۰	۵۱۷۷۱	۵۶۵۳۹	۶۱۳۲۵	۶۵۶۹۳	۶۹۵۸۹
مشارکت نیروی کار (درصد)	۴۹/۶	۵۳/۵	۵۶/۵	۵۵/۸	۵۵/۵	۵۳/۹
عرضه نیروی کار	۲۳۸۱۸	۲۷۷۲۰	۳۱۹۵۳	۳۴۲۰۷	۳۶۲۳۰	۳۷۵۰۳
شاغلین	۲۱۳۵۴	۲۲۷۱۵	۲۴۹۹۵	۲۷۷۲۷	۳۲۰۲۱	۳۶۰۲۴
بیکاران	۲۴۶۴	۵۰۰۵	۶۹۵۸	۶۴۸۰	۴۲۰۹	۱۴۷۹
بیکاری (درصد)	۱۰/۳	۱۸/۱	۲۱/۸	۱۸/۹	۱۱/۶	۴

جدول (۱۵): ادامه

توزیع اشتغال (درصد)						
۱۰/۶	۱۵	۱۹/۷	۲۶/۶	۳۳/۳	۳۴/۹	کشاورزی
۲۶/۹	۲۵/۲	۲۳/۷	۲۱/۴	۱۹/۳	۱۸/۵	صنعت
۶۲/۵	۵۹/۸	۵۶/۶	۵۲	۴۷/۴	۴۶/۶	خدمات
۲۰۲۱-۲۵	۲۰۱۶-۲۰	۲۰۱۱-۱۵	۲۰۰۹-۱۰	۲۰۰۲-۰۵		توزیع اشتغال اضافه شده (هزار نفر)
				۱۰۱		کشاورزی
۱۶۱۷	۱۴۹۸	۱۲۱۵	۹۶۶	۴۳۵		صنعت
۳۳۸۶	۳۴۶۶	۲۷۰۹	۲۲۳۱	۸۲۵		خدمات
۵۰۰۳	۴۹۴۴	۳۹۲۴	۳۱۹۷	۱۳۶۱		جمع

پس اندازه‌ها محدود شده باشد. مطابق با این فرض، پیش‌بینی‌های مرتبط با رشد برای دوره‌های پنج‌ساله با توجه به صادرات (افزایش تقاضای خارجی) و واردات کالا و خدمات انجام شده‌اند.

بر اساس این پیش‌بینی‌های رشد، صادرات کالای ترکیه در سال ۲۰۵۰ معادل ۲۸۰ میلیارد دلار و واردات ۳۶۴ میلیارد دلار خواهد بود که اختلافی معادل ۸۴ میلیارد دلار دارد. نسبت کسری تجارت خارجی به تولید ناخالص ملی مساوی ۸/۵ درصد خواهد بود.

۳ - پیش‌بینی‌های مربوط به تجارت خارجی

شرایط و محدودیت‌های اقتصادی که ترکیه تا سال ۲۰۲۵ با آن مواجه می‌شود، باعث می‌گردند تا رشد اقتصادی بر مبنای تقاضای خارجی اجتناب‌ناپذیر باشد. پیش‌بینی‌های مرتبط با شاخص‌های تجارت خارجی ترکیه به مؤلفه‌های تقاضا در رشد اقتصادی و نرخ‌های رشد پیش‌بینی شده بستگی دارند. رشد اقتصادی می‌تواند با تقاضای خارجی افزایش یابد در حالی که تقاضای داخلی به خاطر الزامات سرمایه‌گذاری‌ها و

جدول (۱۶) - شاخص‌های تجارت خارجی ترکیه

۲۰۲۱-۲۰۲۵		۲۰۱۶-۲۰۲۰		۲۰۱۱-۲۰۱۵		-۲۰۱۰ ۲۰۰۶		شاخص‌ها	
شاخص‌های تجارت خارجی مؤلفه‌های تقاضای رشد اقتصادی									
۵/۵		۶/۵		۷		۶		مجموع مصرف	
۴		۳		۵		۰		مصرف عمومی	
۵/۶		۷		۷/۳		۷/۲		مصرف بخش خصوصی	
۶		۶/۵		۷		۱۱		سرمایه‌گذاری در دارایی ثابت	
۶		۸		۱۰		۸		صادرات کالا	
۶		۷		۸		۱۰/۲		واردات کالا	
۶		۶		۸		۱۱		صادرات خدمات	
۶		۸		۱۰		۸		واردات خدمات	
۲۰۲۵	۲۰۲۰	۲۰۱۵	۲۰۱۰	۲۰۰۵	شاخص‌های تجارت خارجی (میلیارد دلار)				
۲۸۰	۲۰۹	۱۴۲	۸۸	۶۰	صادرات				
۳۶۴	۲۷۲	۱۵۴	۱۳۲	۸۲	واردات				
۸۴	۶۳	۵۲	۴۴	۲۲	کسری تجارت خارجی				
۸/۵	۸/۵	۹/۶	۱۱/۵	۸	نسبت کسری تجارت خارجی به GNP (درصد)				
۹۵	۷۱	۵۳	۳۶	۲۱	صادرات خدمات (+)				
۳۷/۵	۲۸	۱۹	۱۳	۹	واردات خدمات (-)				
-۳	-۲	۲	۶	۲	سایر (+ و -)				
۵۴/۵	۴۱	۳۶	۲۹	۱۴	تراز تجارت خدمات				
۲۹/۵	۲۲	۱۶	۱۵	۸	کسری حساب جاری				
۳	۳	۳	۴	۳	نسبت کسری حساب جاری به GNP				
۴/۹	۱۱	۱۱/۷	۷/۷	۲/۷	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی				

افزایش جمعیت، شهرنشینی و خانوارها بر تقاضای انرژی تأثیر می‌گذارند.

رویکردهای اصلی مرتبط با پیش‌بینی‌های رشد اقتصادی تا سال ۲۰۲۵ عبارتند از: رشد سریع تقاضا و نیاز به انرژی، شهرنشینی سریع و افزایش تقاضای انرژی، نیاز به افزایش سرمایه‌گذاری به منظور رفع تقاضای فزاینده برای انرژی، تداوم و افزایش وابستگی خارجی به‌خاطر وجود منابع محدود انرژی اولیه با وجود افزایش تقاضا برای انرژی، افزایش واردات انرژی و اثر منفی کسری تجارت خارجی.

ارقام جدول ۱۸ نشان می‌دهند که تقاضا برای انرژی بطور میانگین هر سال از ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ معادل ۶/۲ درصد و در دوره‌های پنج سال متعاقب آن به میزان ۶/۳، ۵/۹ و ۵/۵ درصد افزایش خواهد یافت. تقاضای نهایی برای انرژی به Mpte ۲۸۹ و ۳۹۶/۳ در سال ۲۰۲۵ خواهد رسید و مصرف سرانه به ۳/۲۱۲ tpe می‌رسد، که این زمانی است که بخش بازیافت نیز وارد عمل شده است. مطابق همین فرضیه‌ها تقاضای ناخالص برق به ۵۴۳/۷ Gwh و

رشد ترکیه و توازن تجارت کالاها فقط در سایه مازاد تجارت در خدمات^۱ حاصل می‌شود. مازاد تجارت خدمات ترکیه در سال ۲۰۲۵ به ۵۴/۵ میلیارد دلار می‌رسد. در چارچوب این پیش‌بینی‌ها موازنه حساب جاری^۲ در سطح ۳ درصد درآمد ملی حفظ خواهد شد (۴ درصد در ۲۰۱۰). حساب جاری از ۸ میلیارد در سال ۲۰۰۵ به ۲۹/۵ میلیارد دلار در ۲۰۲۵ افزایش می‌یابد.

به همان شکل که سرمایه‌گذاری خارجی برای اشتغال و رشد اقتصادی ضروری هستند، موجودی حساب جاری در تأمین مالی طرح‌ها نقش دارد.

۴ - پیش‌بینی‌های مربوط به تقاضای انرژی مرتبط با ارقام رشد اقتصادی

به منظور دستیابی به پیش‌بینی‌های اتخاذ شده در زمینه‌های رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری، تولید، اشتغال و تجارت خارجی، پیش‌بینی‌ها باید بر اساس تقاضای انرژی و چگونگی رفع این تقاضا صورت گیرند. علاوه بر مؤلفه‌های اقتصادی، عوامل دموگرافیک همچون

1 . Trade in Services Surplus

2 . Current account balance

۵۹۸/۱ در سال ۲۰۲۵ می‌رسد به شرط آن که اتلاف انرژی ده درصد کاهش یابد.

جدول (۱۷) - مؤلفه‌های تعیین‌کننده تقاضای انرژی در ترکیه

شخص‌ها	۲۰۰۶-۲۰۱۰	۲۰۱۱-۲۰۱۵	۲۰۱۶-۲۰۲۰	۲۰۲۱-۲۰۲۵
فرضیه‌های تقاضای انرژی (درصد)				
افزایش جمعیت	۱/۳۵	۱/۱۹	۰/۹۶	۰/۸۶
افزایش جمعیت شهری	۲/۲۵	۲/۵	۲/۳	۲/۱
افزایش تعداد خانوار	۲/۲۵	۱/۵	۱/۶۵	۱/۶
رشد (درصد):				
درآمد ملی	۷	۷	۶/۵	۶
کشاورزی	۲/۸	۱/۷	۳/۳	۲/۳
صنعت	۷/۶	۷/۶	۶	۵/۴
خدمات	۷/۴	۶	۸/۵	۶/۶
افزایش درآمد سرانه	۵/۵	۵/۷۵	۵/۵	۵
رشد تقاضای انرژی در هر بخش (درصد)				
مسکن و خدمات	۴/۵	۴	۴/۵	۴
صنعت	۸/۵	۸/۵	۷	۶/۵
حمل و نقل	۳/۵	۳/۶	۳/۷	۳/۸
کشاورزی	۳	۲/۵	۳/۵	۲/۵
جمع	۶/۲	۶/۳	۵/۹	۵/۵

جدول (۱۷) : انرژی اولیه و تقاضای انرژی برق

شخص‌ها	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۲۰
تقاضای انرژی Mpte				
تقاضای مطلق انرژی	۹۱/۷	۱۲۳/۶	۱۶۷/۳	۲۲۱/۸
بخش بازیافت	۳۶/۲	۴۹/۵	۶۵/۳	۸۴/۳
تقاضای کلی انرژی	۱۲۷/۹	۱۷۳/۱	۲۳۲/۶	۳۰۶/۱
انرژی سرانه (Pte)	۱۲۶۰	۱۵۸۶	۲۰۳۰	۲۵۶۷
تقاضای انرژی برق Gwh				
تقاضای خالص	۱۳۴/۵	۱۹۴/۲	۲۷۹/۲	۳۹۶/۳

جدول (۱۸): ادامه

۱۰	۱۲	۱۵	۱۹	مصرف داخلی و سطح اتلاف (درصد)
۳۹/۶	۳۳/۵	۲۹/۱	۲۵/۶	مصرف داخلی و اتلاف
۴۳۵/۹	۳۱۲/۷	۲۲۳/۳	۱۶۰/۱	تقاضای ناخالص

شدیدی به گیاهان^۱ و غلات دارد. اگر محصولات غذائی به تحول از گیاه به حیوان^۲ و همچنین حرکت به سمت محصولات غیر از غلات اولویت داده شود، تغذیه حالت متعادل تری پیدا می‌کند. در این تعادل تغذیه‌ای، تقاضا برای غذا کاملاً با وضعیت امروز متفاوت خواهد بود.

۵ - تقاضا برای غذا و پیش‌بینی‌های مربوط به موازنه محصولات کشاورزی

مصرف مواد غذایی و پیش‌بینی تقاضا بر اساس جمعیت و پیش‌بینی‌های دموگرافیک و اقتصادی برای ترکیه انجام شده است. تولید غذا و نیاز به آن در درجه اول تحت تأثیر ملزومات غذایی جمعیت و سپس تحت تأثیر صنایع غذایی، سطح تقاضای دیگر استفاده‌کنندگان و تقاضای خارجی قرار می‌گیرند. جمعیت از ۶۷/۸ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ به ۹۰/۲ میلیون در ۲۰۲۵ خواهد رسید که خود مستقیماً تقاضا برای غذا را افزایش می‌دهد. عامل مهم دیگری که بر تقاضای غذا تأثیر می‌گذارد، تغذیه متوازن است که با افزایش رفاه در ترکیه و بهبود توزیع درآمد افزایش می‌یابد. تقاضا برای غذا تحت شرایط تغذیه‌ای کنونی در ترکیه ثابت می‌ماند. تغذیه وابستگی

---

1 . Plants

2 . Animal foodstuffs

جدول (۱۹) - تغییرات تقاضا برای غذا با توجه به افزایش جمعیت و تغذیه متوازن

تقاضای ۲۰۲۵	تقاضای ۲۰۱۵	مصرف غذا ۲۰۰۱	فرایند دیگر ۲۰۰۱	تولید ۲۰۰۱	
الف) غذاهای گیاهی					
۱۱۷۵۰	۱۴۰۰۰	۱۴۶۷۰	۱۴۸۷۱	۲۹۵۴۱	غلات
۵۸۶۰	۵۳۵۲	۴۳۲۶	۸۷۴	۵۲۰۰	نشاسته
۲۷۰۵	۲۴۷۰	۱۹۸۶	۳۲۶	۲۳۱۲	محصولات حاوی شکر
۹۰۰	۸۲۵	۸۲۸	۶۲۷	۱۴۵۵	حبوبات
۵۲۵	۴۸۰	۳۹۱	۴۶۹	۸۶۰	محصولات دارای پوسته
۳۷۰	۳۳۸	۲۷۷	۲۴۶۸	۲۷۴۵	دانه‌های روغنی
۲۲۵۵	۱۸۹۵	۱۲۳۹	-۵۱۸	۷۲۱	روغن نباتی
۲۰۷۴۲	۱۸۹۴۰	۱۵۴۷۹	۸۷۰۰	۲۴۱۷۹	غده‌های خوراکی
۱۰۸۲۰	۹۰۶۰	۶۸۵۵	۳۹۱۷	۱۰۷۷۲	میوه‌ها
۲۴۳	۲۲۲	۱۷۹	-۳۶	۱۴۳	چای و قهوه
۵۴	۴۹	۴۲	۲۱	۶۳	گیاهان دارویی و ادویه
۱۳۵۰	۱۲۳۵	۸۵۰	۷۲	۹۲۲	نوشیدنی‌های الکلی
ب) غذاهای جانوری					
۷۲۱۵	۴۱۱۷	۱۳۰۹	۱۰	۱۳۱۹	گوشت
۹۰	۸۲	۷۰	—	۷۰	امعاء و احشاء
۷۲۰	۴۱۰	۱۱۵	۱۷	۱۳۸	چربی حیوانات
۱۸۰۳۵	۱۴۴۱۰	۷۷۳۷	۱۷۵۹	۹۴۹۶	شیر
۹۰۰	۶۶۰	۴۴۸	۸۱	۵۲۹	تخم‌مرغ
۱۸۰۵	۱۲۳۵	۵۱۴	۸۰	۵۹۴	غذاهای دریایی

داشت. جایگاه امنیتی و سیاسی ترکیه یکی از عوامل تعیین کننده عمده در ایجاد و حفظ تعادل جهانی است.

بنابراین در ادامه این مقاله ابتدا به تحلیل ساختارسازی جهانی پرداختیم. سپس جایگاه‌های مختلف جهانی با توجه به سیاست و امنیت و همگام با پیش‌بینی‌های اقتصادی و سیاسی ترکیه تعریف شده‌اند. سرانجام سطوح تطابق و تضاد جایگاه جهانی ترکیه در ساختار جدید جهانی و پیش‌بینی جایگاه‌های مختلف مورد تحلیل قرار گرفته است. در مورد جایگاه جهانی نهایی نیز توصیه‌هایی ارائه گردیده است.

۱- تجدید ساختار جهانی^۴

در اوایل قرن بیست و یکم به خاطر نیازهای اقتصادی و اجتماعی تجدید ساختار شروع شد. تعادلی که پس از پایان جنگ سرد برهم ریخته بود، دیگر قابل دستیابی نبود. تعادل جدید در تلاش است تا ساختاری سیاسی ایجاد کند که بر پایه برابری^۵ و توزیع عادلانه‌ای^۶ باشد که خود

بخش سوم:

جایگاه جهانی ترکیه در ۲۰۲۳ و ترکیه چندوجهی^۱

به منظور دستیابی به پیش‌بینی‌های اجتماعی و اقتصادی مطرح شده در بخش‌های اول و دوم این مقاله، لازم است ترکیه در جهان به جایگاهی دست یابد که در سال ۲۰۲۳ با این پیش‌بینی‌ها منطبق باشد. از این بابت ترکیه نسبت به گذشته با خطرات^۲ و فرصت‌های^۳ بیشتری مواجه می‌شود. منبع اصلی این خطرات و فرصت‌ها تجدید ساختار جهانی است که از مدت‌ها پیش شروع شده و احتمالاً تا ۲۰۲۰ ادامه خواهد یافت. اولین و مهمترین کار این است که ترکیه جایگاه جهانی خود برای ۲۰۲۳ را نه بر اساس مفاهیم و روش‌های قدیمی قرن بیستم، بلکه بر اساس فلسفه و روش جدید در ساختارسازی جدید اوایل قرن بیست و یکم ایجاد نماید. از آنجایی که تعادل جدیدی در جهان ایجاد می‌شود، ترکیه به هر صورت جایگاهی در جهان خواهد

4 . Global restructuring

5 . Mutuality

6 . Fair distribution

1. Multi - Faceted

2. Risks

3. Opportunities

مهمترین منبع تهدیدات^۴ جدید امنیتی به شمار می‌رود. اوراسیا از اروپا - شامل گیبالتار^۵ و شمال آفریقا - در مرز اقیانوس اقیانوس اطلس شروع شده و تا آسیای شرقی در اقیانوس آرام ادامه می‌یابد.

نظم نوین جهانی بر پایه دو محور عمده و همچنین چندسویه‌نگری ساخته می‌شود. محور جنوب شرقی تحت رهبری آمریکا است و شامل شرکای سیاسی جهانی آمریکا، ائتلاف‌های منطقه‌ای و کشورهای که با آن همکاری دارند، می‌شود. محور شمال غربی بالقوه قاره اروپا و حتی روسیه را دربر می‌گیرد.

محور جنوب شرقی که توسط آمریکا ایجاد شده از سه حلقه ارتباطی تشکیل شده و پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۲۰ تکمیل شود. این سه حلقه خاورمیانه، آسیای جنوب شرقی و کشورهای حوزه اقیانوس آرام هستند.

یک مؤلفه مهم در تجدید ساختار جهانی، بازسازی معماری^۶ امنیتی جهانی است. آمریکا در این زمینه نقش رهبر دارد. علاوه بر نقش رهبری، آمریکا در

بر مبنای زیر ایجاد گردیده باشد: اقتصاد و امنیت در سایه رفع نیاز جهانی به انرژی و مواد خام، گسترش تجارت جهانی در سایه قوانین اقتصاد بازار آزاد، مطالعه برای حفظ ثبات مالی در سطح جهانی، گسترش تعادل دموگرافیک در جهان، کاهش فقر و افزایش رفاه جهانی.

معمار تجدید ساختار و تعادل جدید جهانی، ایالات متحده آمریکا است. در مقایسه با سایر کشورها، آمریکا با ملزومات اقتصادی و امنیتی تجدید ساختار تقابل^۱ بیشتری دارد. علاوه بر این، از نظر توانایی^۲ اقتصادی، سیاسی، نظامی و تکنولوژیکی، آمریکا تنها کشوری است که می‌تواند نظم نوین را در حیطه جهانی ایجاد نماید.

مهمترین منطقه برای تجدید ساختار جهانی اوراسیا^۳ است. از دیدگاه تمام شاخص‌هایی همانند منابع طبیعی، جمعیت، و رشد اقتصادی، این منطقه منبع رفاه جهانی و جدال بر سر این رفاه است و همزمان در این دوره جدید

4 . Threats
5 . Gibraltar
6. Architecture

1 . Interface
2 . Capacity
3 . Eurasia

منطقه‌ای ایجاد می‌کند و با سیاست‌های فعالانه در سازمان‌های بین‌المللی از این روابط و شراکت‌ها حمایت می‌کند.

دلایل وجود ترکیه چندوجهی

ترکیه یکی از کشورهای است که در تجدید ساختار جهانی عامل توازن به حساب می‌آیند.

این کشور در جایگاه جهانی خود به عنوان تکیه‌گاه بین دو محور^۳ اصلی شمرده می‌شود. اگر ترکیه با تمام عوامل اقتصادی، امنیتی و سیاسی برای خود جایگاه کاملی در یکی از این محورها ایجاد کند و روابط خود با محور دیگر را به حداقل برساند، ایجاد توازن جهانی مشکل‌تر شده و ترکیه احتمالاً از هر دو محور عقب کشیده شده و به صحنه چالش‌ها^۴ تبدیل می‌شود. این امر در منطقه نیز عدم ثبات ایجاد خواهد کرد.

از دیدگاه ترکیه کشورهای نزدیک منطقه اهمیت زیادی دارند. ترکیه باید با حفظ اولویت‌های خود، با کشورهای منطقه شراکت و روابط برقرار سازد. در حالی که همزمان از نظر سیاسی، امنیتی،

حال ایجاد سه ساختار امنیتی اصلی در منطقه اوراسیا است. این ساختارهای امنیتی در جنوب شرقی مدیترانه با مرکزیت قبرس، جنوب غرب آسیا با مرکزیت افغانستان و حوزه اقیانوس آرام با مرکزیت اندونزی قرار دارند.

۲ - جایگاه جهانی ترکیه: ترکیه

چندوجهی

پیش‌بینی^۱ اصلی برای جایگاه جهانی ترکیه، ایجاد ترکیه چندوجهی است.

تعریف ترکیه چند وجهی

ترکیه در بین دو محور تجدید ساختار جهانی یعنی جنوب شرقی و شمال غرب همچون تکیه‌گاهی است که با امریکا و اتحادیه اروپا که کشورهای اصلی در این دو محور هستند روابط و شراکت سیاسی، امنیتی، اقتصادی، تجاری و اجتماعی دارد؛ از این روابط برای ایجاد رفاه و ثبات برای خود و منطقه استفاده می‌کند؛ به این منظور خط‌مشی‌های^۲ سیاسی، اقتصادی و تجاری مناسبی اجرا می‌کند؛ همکاری‌ها و شراکت‌های دوجانبه و چندجانبه

3 . Axes
4 . Conflict

1 . Forecast
2 . Policies

ساختن پیش‌بینی‌های کلی جایگاه جهانی ترکیه نشده و یا مانع آنها نمی‌شود. همکاری استراتژیک منطقه‌ای با ایالات متحده: ترکیه نباید یک شریک کامل سیاسی یا به‌عبارت دیگر، استراتژیک، محور جنوب - شرق که توسط امریکا ایجاد می‌شود، باشد. رابطه سیاسی ترکیه با امریکا باید بر مبنای همکاری‌های استراتژیک در حیطه اجتماعی، انرژی، تجارت، امنیت و منطقه‌ای باشد.

دیپلماسی ارزش‌ها با منطقه: ترکیه باید بر اساس دیپلماسی ارزش‌ها با کشورهای منطقه ارتباط داشته باشد. به خاطر تفاوت‌های مذهبی ترکیه نمی‌تواند الگوی سیاسی کاملی برای کشورهای منطقه باشد. اما می‌تواند در مورد ارزش‌های معاصر همانند دموکراسی و حقوق بشر، نهادهای دموکراتیک، هنجارهای قانونی بین‌المللی، تساوی زن و مرد، حقوق زنان و غیره نمونه باشد. ترکیه می‌تواند این ارزش‌ها را از طریق دیپلماسی ارزش‌ها به کشورهای منطقه انتقال دهد.

سازندگی سیاسی منطقه‌ای و جهانی با سازمان‌های بین‌المللی: ترکیه باید در مسائل منطقه‌ای و جهانی در سازمان‌های بین‌المللی که عضو آنها است

تجاری و اقتصادی به سیاست‌ها و استراتژی‌های دو محور نیز توجه دارد. همکاری صرف با دو محور، بدون توجه به اولویت‌ها و روابط و شراکت منطقه‌ای تعادل روابط ترکیه با کشورهای منطقه را برهم می‌زند. این امر اجرای سیاست‌های منطقه‌ای دو محور را محدود ساخته و خود به بی‌ثباتی منجر می‌شود.

۳ - جایگاه سیاسی جهانی ترکیه

جایگاه سیاسی جهانی ترکیه چندوجهی با چهار عامل اصلی ساخته می‌شود.

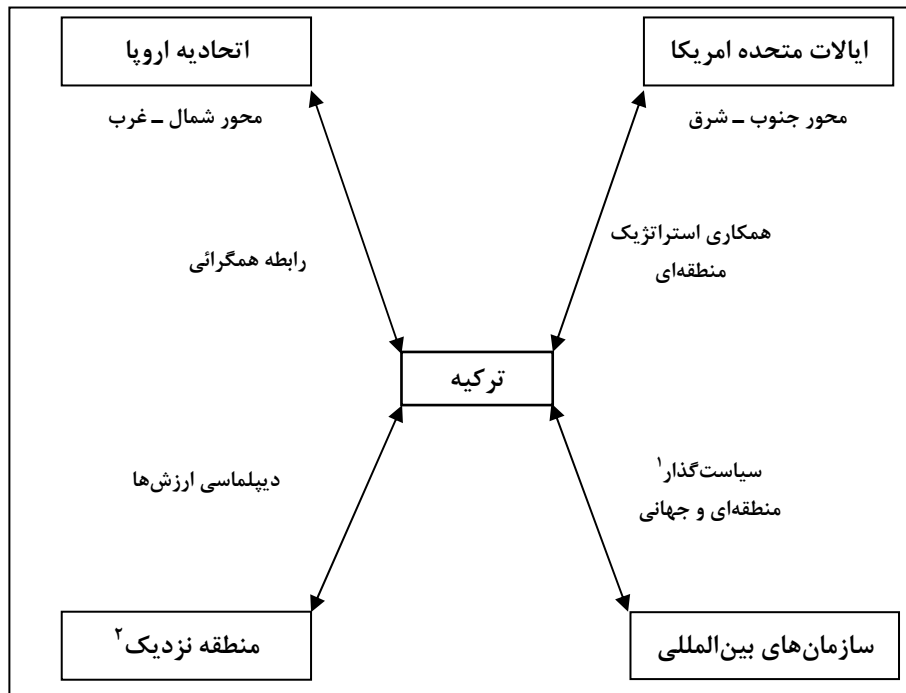
ایجاد همگرایی^۱ با اتحادیه اروپا: به معنای رابطه متحدالشکل بین اتحادیه گمرک‌ها^۲ و عضویت کامل در اتحادیه اروپاست. معیارهای اتحادیه اروپا با توجه به هنجارهای کنونی همواره راهنمای ترکیه بوده است. هدف سیاسی از همگرایی ترکیه با اتحادیه اروپا، عضویت کامل است. با وجود این حتی اگر عضویت کامل حاصل نشود، سایر اشکال همگرایی ایجاد شده با اتحادیه اروپا باعث محدود

1 . Integration

2 . Customs Union

سیاست‌گذاری و مداخله کند. ترکیه باید منطقه‌ای باشد و در پیکره‌های مدیریتی مشارکت خود در نهادهای بین‌المللی را نقش داشته باشد
 افزایش دهد، بنیان‌گذار و رهبر نهادهای

نمودار (۱) - ترکیه چند وجهی : جایگاه سیاسی جهانی

1 Policy maker

2 Nearby

۴ - جایگاه امنیتی جهانی ترکیه

جایگاه امنیتی جهانی ترکیه، یک جایگاه کلیدی و تکیه‌گاه در تجدید ساختار جهانی و به ویژه در معماری امنیتی جهان به حساب می‌آید. ترکیه باید یک جایگاه امنیتی جهانی بسازد که در مقیاس‌های امنیت جهانی^۱ و تجدید ساختار جهان نقطه تعادل را تشکیل دهد. ترکیه باید در معماری جدید امنیتی جهان در خط مقدم باشد. جایگاه امنیتی جهانی ترکیه از چهار عامل تشکیل می‌شود.

همکاری منطقه‌ای با ایالات متحده در سطح بالا: ترکیه باید با امریکا در مقابله با تهدیدهای امنیتی منطقه همکاری کرده و دو نظام امنیتی اصلی تشکیل شده توسط امریکا را بسازد؛ همکاری‌های اطلاعاتی را وسیع‌تر سازد؛ در ایجاد نیروی بازدارنده همکاری کند؛ به مقامات نظامی امریکا اجازه دهد تا در چارچوب ناتو از امکانات ترکیه استفاده کنند؛ در توسعه و تعلیم استانداردهای نظامی در کشورهای منطقه همکاری کند؛ و در زمینه امنیت انرژی مساعدت نماید. ترکیه باید به عنوان یک نیروی ایجاد ثبات و نه نیروی مداخله‌گر در واحدهای ائتلافی ایجاد شده توسط ایالات متحده همکاری کند.

همکاری با اتحادیه اروپا: ترکیه باید با هدف ایجاد نیروی بازدارنده و تضمین ثبات در زمینه‌های مورد علاقه مشترک ترکیه و اتحادیه اروپا همکاری‌های منطقه‌ای محدود داشته باشد.

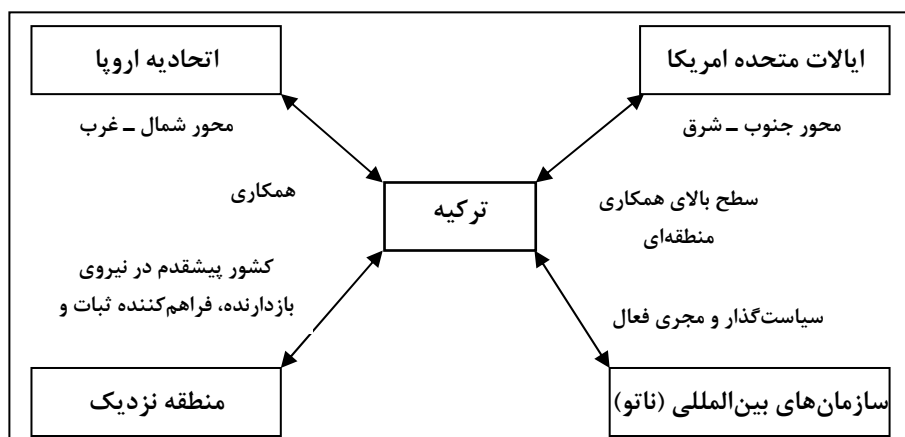
تشکیل نیروی بازدارنده و منبع ثبات در منطقه نزدیک: ترکیه باید به عنوان یک کشور پیشگام در منطقه نزدیک که سرشار از تهدیدها است به عنوان یک نیروی بازدارنده و منبع ثبات عمل نماید. فعال بودن در نیروهای بازدارنده در خارج از مرزها با هدف کاهش تهدیدها و از طریق گسترش روابط دوجانبه با کشورهای منطقه صورت گیرد، تا امنیت را برای حمل و نقل و همچنین منابع وسیع انرژی منطقه تأمین نماید.

سیاست‌ساز و مجری فعال در سازمان‌های بین‌المللی: ترکیه باید از گسترش دامنه نفوذ ناتو در مقوله ایجاد امنیت بین‌الملل حمایت کند، از شراکت ناتو در برنامه‌های نیروی مداخله‌گر اضطراری و حافظ صلح حمایت نماید و در حیطه‌های مرتبط با آن سیاست‌ساز و مجری فعال باشد.

---

1. Global Security Scales

نمودار (۲) - ترکیه چندوجهی: جایگاه امنیتی جهانی

اقتصادی و تجاری ترکیه باشد. روابط دوجانبه تجاری و سرمایه‌گذاری باید گسترش یابند. همزمان ترکیه با استفاده از کریدور شرق - غرب چهارمین شاه‌رگ تأمین انرژی اروپا باشد. با توجه به این که جمعیت اروپا رو به پیری و کاهش است، ترکیه می‌تواند در چارچوب سیاست مهاجرت، تأمین‌کننده نیروی کار اروپا باشد.

شراکت دوجانبه و همکاری منطقه‌ای با ایالات متحده: ترکیه باید در زمینه‌های سرمایه‌گذاری مستقیم و سرمایه‌گذاری مالی، روابط اقتصادی خود با آمریکا را تقویت کند. شراکت تجاری باید بیشتر در چارچوب پروژه خاورمیانه بزرگ آمریکا صورت گیرد. منطقه‌ای‌گرایی و الزام به پیروی از رژیم تجاری آمریکا، گسترش روابط تجاری با آمریکا را محدود می‌کند. توسعه و غنی‌سازی کریدور شرق - غرب

۵ - جایگاه اقتصادی، اجتماعی،

تجاری و انرژی ترکیه در جهان

از نظر جایگاه اجتماعی، وضعیت اقتصادی، اجتماعی، تجاری و انرژی ترکیه در جهان به همراه جایگاه سیاسی و امنیتی، سومین بازو به حساب می‌آید. به همان صورت که جایگاه ترکیه از نظر مسائل اقتصادی، اجتماعی، تجاری و انرژی با جایگاه جهانی و امنیتی آن ارتباط دارد، این جایگاه ارتباط مهمتری با پیش‌بینی‌های مرتبط با شاخص‌های بنیادی ترکیه که در قسمت‌های اول و دوم این مقاله مطرح شده‌اند، پیدا می‌کند. جایگاه جهانی ترکیه از نظر اقتصادی، اجتماعی، تجاری و انرژی در چهار عامل اصلی زیر تعریف شده است. شراکت تجاری و اقتصادی زیاد با اتحادیه اروپا: در تلاش برای افزایش روابط منطقه‌ای در جهان، اتحادیه اروپا باید شریک اصلی

را سرعت بخشد؛ جریان کالا و سرمایه در بازارهای جهانی و منطقه‌ای را تسهیل کند؛ در کشورهای منطقه به طور مشترک سرمایه‌گذاری کند؛ و در کشورهای منطقه شراکت اقتصادی و سازمان‌های همکاری ایجاد نماید. ترکیه در منطقه خود باید به عنوان مرکز خدمات منطقه‌ای، پل انرژی و منبع تأمین آب ظاهر شود. روابط دوجانبه با سایر کشورها: ترکیه باید روابط تجاری و اقتصادی خود با دیگر کشورها را فراتر از محدوده‌های جغرافیایی و در سایر مناطق گسترش دهد. ترکیه باید به روابط خود با کشورهای اولویت دهد که در توازن جدید انرژی قرار می‌گیرند و سهم مهمی در تأمین انرژی در دوره آینده دارند. (مناطق مانند افریقای مرکزی و آفریقا در حوالی صحرای کبیر).

در سیاست‌های انرژی باید از دیگر جنبه‌های همکاری‌های منطقه‌ای باشد. دیپلماسی تجاری و اقتصادی چندجانبه با کشورهای منطقه: کشورهای نزدیک در منطقه نقش مهمی در جایگاه جهانی تجاری و اقتصادی ترکیه دارند. در روند حرکت به سمت جهانی‌سازی، ترکیه باید روابط تجاری و اقتصادی خود با کشورهای منطقه و حداقل آنهایی که عضو اتحادیه اروپا هستند، افزایش دهد و در منطقه به عنوان یک رهبر ظاهر شود تا صرفاً به اتحادیه اروپا وابسته نباشد. به این دلیل ترکیه باید عملکردهای نهادهای رو به گسترش اقتصادی و بازرگانی و مقررات کشورهای منطقه را در نظر داشته باشد؛ زیرساخت‌های قانونی ایجاد کند که با سیستم بین‌المللی مطابقت کند؛ حرکت به سوی اقتصاد بازار

نمودار (۳) - ترکیه چندوجهی: جایگاه جهانی از نظر اقتصادی، تجاری و اجتماعی

